

ЗАОЩАДЖЕННЯ НАСЕЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В статті розглядається вплив заощаджень населення на формування інвестиційного потенціалу економіки України та альтернативні шляхи їх залучення.

Ключові слова: *заощадження населення, інвестиційний потенціал, активна ощадна поведінка, інвестиційна ідеологія, інвестиційний ресурс.*

В статье рассматривается влияние сбережений населения на формирование инвестиционного потенциала экономики Украины, а также альтернативные пути их привлечения.

Ключевые слова: *сбережения населения, инвестиционный потенциал, активное сберегательное поведение, инвестиционная идеология, инвестиционный ресурс.*

In the article below are given analyze in what way do aggregate savings influence generating of Ukrainian economy's investment potential. Alternative ways of investment attracting are analyzed as well.

Key words: *aggregate savings, investment potential, active saving behavior, investment ideology, resources of investment.*

Постановка проблеми. Потенціал економічного зростання країни визначається рівнем внутрішніх заощаджень. За умов виходу економіки держави із кризового стану грошові заощадження громадян стають важливим джерелом нових інвестицій у збільшенні суспільного капіталу, а тому скорочення тієї їх частини, яка знаходиться на руках у населення, вельми актуальне. Розв'язати цю проблему можна на основі стимулювання схильності громадян до заощаджень.

Аналіз актуальних досліджень: Проблемі залучення заощаджень населення та їх впливу на економічний розвиток держави приділяють увагу у своїх роботах українські та іноземні науковці: Е.Гілл, Дж.Хікс, Х.Хокман, О.Дімова, О.Ватаманюк, А.Мороз, В.Корнеєв, А.Афанасьєв, МСавлук, В.Рисін, Ю.Смоляр, В.Гончаренко, В.Жупанін, А.Рамський, З.Васильченко, В.Марцин, О.Смирнов, Ж.Гарбар.

Мета статті. Аналіз формування, використання та впливу заощаджень населення на інвестиційний потенціал економіки України.

Виклад основного матеріалу.

Для збереження темпів економічного розвитку Україна потребує значних фінансових ресурсів, тому питання залучення вільних коштів населення є надзвичайно актуальними сьогодні. У розвинутих країнах значна частка

національних заощаджень формується завдяки заощадженням населення. В Україні до останнього часу цьому важливому інвестиційному ресурсу не приділялось належної уваги, що пов'язано з низкою об'єктивних та суб'єктивних чинників, серед яких низькі доходи більшості населення, значні затримки з виплатою заробітної плати, високі темпи інфляції, хронічна недовіра до фінансових посередників (банківських та небанківських фінансових установ), економічна криза.

Заощадження населення можна визначити як частину грошових доходів населення, яка формується за рахунок скорочення поточного особистого споживання (зادля накопичення) і призначена для забезпечення потреб у майбутньому [6, с.174].

Значний вплив на подальшу долю заощаджень має мотив, яким керується суб'єкт, обмежуючи свої споживчі витрати та відношення до структур, через які здійснюється мобілізація заощаджень. В узагальненому вигляді виділяють три групи мотивів: 1) мотиви, пов'язані зі споживанням населення; 2) мотиви, пов'язані з одержанням доходу; 3) мотиви, які стимулюють вимушені заощадження. Незалежно від мотивів формування заощаджень населення головною характеристикою є інвестиційний потенціал, під яким розуміється сукупність грошових заощаджень населення (домогосподарств), що є у наявності, та ті, які з різних причин є недоступними чи незадіяними на даний час.

На шляху трансформації заощаджень домогосподарств в інвестиції можна виділити декілька проблем, а саме: створення сприятливих умов для формування заощаджень домогосподарствами; залучення заощаджень, які знаходяться в неорганізованих формах у потенційні джерела інвестицій; ефективно використання [6, с.175].

Серед чинників, що впливають на формування заощаджень, Марцин В.С. виділяє такі: державна політика, економічна і демографічна ситуація в країні, розвиненість мережі кредитно-фінансових структур, податкові стимули, стабільність політичного клімату в державі, безробіття, рівень розвитку регіонів, звички населення, стан ринку товарів і послуг та доступність споживчого кредиту, доходи населення, а також, вік, стать, склад сім'ї, освіта, професія, рух робочої сили, рівень фінансової культури суспільства, попит на іноземну валюту (як форму заощадження) [4].

На думку Кулеша В.О. «Україна сьогодні не має внутрішнього ідеологічного фактору, здатного згуртувати й спрямувати потенціал приватних коштів у потрібне русло. Перехід до ринку не сформував центральної ідеї й не сприяв формуванню в населення нового способу мислення, насамперед економічного. Очевидно, що не існує шкіл із вироблення активної ощадної поведінки. Життєва практика на сьогодні – єдина школа, у якій населення навчається адекватній українським умовам поведінці на ринку заощаджень. Тому створення відповідної ментальності заощадників, інвестиційної ідеології, що спонукає населення інвестувати заощаджені суми, – основне завдання сучасного етапу розвитку, пов'язане з необхідністю розробки концепції відновлення довіри до держави й державних інститутів» [3, с.208]. Водночас саме банки, кредитні спілки та інші фінансово-кредитні установи мають виконувати функцію

посередництва у залученні вільних коштів фізичних осіб, як внутрішнього джерела грошових ресурсів держави, а також потенційно важливого інвестиційного ресурсу.

Століттями відточуваний розвиток економічної сфери й ощадної поведінки населення привели до того, що обсяг заощаджень у ряді найбільших країн світу відповідає в середньому чотирирічному їх можливому використанню без залучення доходів. Найбільш стійкою нарощуваною позицією в прирості заощаджень у США, Франції й Німеччині є придбання цінних паперів, а також вкладення в пенсійні й страхові фонди.

У розвинених країнах основним напрямком залучення приватних заощаджень у реальний сектор економіки є іпотечне будівництво. На сьогоднішній день виділяють три основні іпотечні системи:

1. Банківська іпотека, що передбачає видачу кредитів банками із залучених коштів.

2. Вторинний іпотечний ринок або так звана американська система використовує для кредитування кошти пенсійних фондів, страхових компаній і інших учасників фінансового ринку.

3. Контрактно-ощадна система (німецька модель) орієнтована на залучення коштів населення, які акумулюються за допомогою цільових накопичувальних рахунків.

В сучасних умовах особливо актуальним є досвід розвинених країн відносно страхування банківських вкладів, необхідність впровадження якого усвідомлювалася ще на найбільш ранніх стадіях розвитку банківської справи.

Досвід провідних країн світу вирішення проблеми залучення заощаджень має досить велике значення, однак не можна механічно й відразу переносити на український ринок (і тим більше регіональний) схеми їх залучення, що формувались історично протягом багатьох десятиліть і є не адаптованими до українських економіко-політичних умов. Реалізації механізмів активізації інвестиційного потенціалу повинні передувати ретельний аналіз тенденцій в ощадній сфері й виявлення переваг самого населення.

Напрями розвитку іпотечної системи в Україні суперечливі, з приводу чого серед науковців ведуться дискусії. Однак більшість вчених дотримуються позиції на користь вибору досвіду німецької ощадної системи, так як ця модель іпотечного кредитування вимагає мінімального державного фінансування, що в умовах бюджетного дефіциту є важливим фактором [3, с.208].

Вивчаючи досвід розвинених країн стосовно шляхів прискорення залучення заощаджень населення, В.Жупанин в своїй роботі пропонує рішення цієї проблеми через надання послуг з довірчого управління. Такі послуги мають трастовий характер та поділяються на чотири групи:

- розпорядження майном клієнтів за заповітом (заповідальний траст);
- управління майном, грошовими коштами та фінансовими активами відповідно до угоди (прижиттєвий траст);
- опікунство та забезпечення зберігання майна, грошових коштів або фінансових активів;
- агентські послуги.

Найбільш поширені трастові операції у США, де ними займаються 4,6 тис. фінансових установ, переважна більшість з яких комерційні банки [2, с.65].

Висновки і перспективи подальших досліджень. В умовах політичної та економічної нестабільності, загострення проблеми ефективного розвитку залучення інвестиційних ресурсів, потрібен пошук нових та активізація наявних джерел інвестування. З цього приводу вкрай необхідно вивчати досвід розвинених країн світу в напрямку трансформації заощаджень населення в інвестиційний потенціал країни та адаптувати позитивні надбання в економіку України.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Галіцейська Ю. Оптимізація роботи банків із залучення депозитів населення в умовах фінансової кризи// Банківська справа.-2009.-№6.-с.85-91.
2. Жупанін В. Довірче управління коштами фізичних осіб як перспективний напрямок залучення коштів населення// Банківська справа.-2008.-№3.-с.65-74.
3. Кулеша В.О. Закордонний і вітчизняний досвід активізації інвестиційної діяльності населення// Збірник наукових праць ЧДТУ.- №22.- с.206-209.
4. Марцин А.С. Роль заощаджень населення у трансформації економіки// Фінанси України.-2002.-№4.- с.85-93.
5. Петренко Я. Неорганізовані нагромаджені заощадження в механізмі трансформації заощаджень в інвестиції// Економіка України.-2010.-№1.-с.54-59.
6. Рамський А.Ю. Інвестиційний потенціал заощаджень фізичних осіб та механізм його реалізації// Актуальні проблеми економіки.-2007.-№5(71).-с.173.